

Nevarnost stavke na polju mehkega premoga odvrnjena

Vsi operatorji z izjemo jeklarskih kompanij
podpisali novo pogodbo. Unija izvojevala
zvišanje plače in druge pridobitve

Washington, D. C., 26. jun. — John L. Lewis, predsednik rudarske unije UMWA, je podpisal novo pogodbo z operatorji, ki predstavljajo dve tretjini premogovne industrije. Pogodba določa zvišanje plače rudarjem za dolar na dan in zvišanje blaginjskega in penzijskega sklada na \$100,000,000.

Samo jeklarske kompanije, ki posedujejo premogovnike, niso podpisale pogodbe. Ti producirajo letno okrog 60,000,000 ton premoga — eno desetino skupne produkcije. Ta količina premoga se porabi izključno v plavžih jeklarskih kompanij.

Operatorji, ki so podpisali novo pogodbo, so napovedali, da bodo jeklarske kompanije kapitulirale in podpisale pogodbo do 6. julija, ko bodo letne počitnice rudarjev končane. Operatorji in Lewis so objavili skupno izjavo, ki pravi med drugim, da je bila nova pogodba sklenjena in podpisana v interesu harmonije v industriji mehkega premoga.

Nova pogodba določa zvišanje prispevkov v blaginjski in penzijski sklad unije na 20 centov na vsako tono producirane premoga. Dosedanji prispevek je bil 10 centov. Iz sklada se bo plačevala mesečna pokojnina sto dolarjev starim rudarjem, zaeno pa bo denar iz sklada kril stroške obrabe bolnih rudarjev v bolnišnicah. Družine rudarjev,

ki so v tiskih, bodo prejemale tudi druge podpore.

Rudarji bodo prejeli na podlagi nove pogodbe \$14.05 na dan ali \$1.75 na uro. To je najvišja plača za industrijske delavce v deželi. Ostra kontroverza med rudarsko unijo in operatorji glede plačevanja pokojnine starim rudarjem iz blaginjskega in penzijskega sklada je bila končana s podpisom nove pogodbe.

Washington, D. C., 26. jun. — Nevarnost stavke rudarjev na polju mehkega premoga je bila odvrnjena z dosego sporazuma med Johnom L. Lewisom, predsednikom unije UMWA, in operatorji.

Dosego sporazuma je naznanil Trumanov preiskovalni odbor, ki je posegel v konflikt med unijo in operatorji. Nanašal se je na meze in plačevanje pokojnine starim rudarjem iz blaginjskega in penzijskega sklada.

Veljavnost sedanje pogodbe bo potekla 30. junija. Federalna vlada je izrazila bojazan, da rudarji ne bodo delali, ako ne bo nova pogodba sklenjena.

Predsednik Truman je na podlagi Taft-Hartleyevega zakona imenoval preiskovalni odbor in mu poveril rešitev konflikta. Sklenitev sporazuma pomeni, da se vlada ne bo obrnila do federalnega sodišča s pozivom, naj izda injunkcijo in s to prepreči rudarsko stavko.

Harry M. Moses, reprezentant jeklarskih kompanij, ki posedujejo takozvane kaptive premogovnike, je dejal pred časnikarji, da je njegova grupa z obojaviteljem odobrila sporazum. "Moja grupa," je dodal, "se ne strinja s teorijo zvišanja plač, ker predvideva tudi zvišanje cen, ki je neizbežno kot posledica doseženega sporazuma."

Moses je predsednik H. C. Frick Coke Co. v Pittsburghu, Pa. On je reprezentant vseh jeklarskih kompanij, ki posedujejo premogovnike. Njegova kompanija je podružnica korporacije United States Steel. Sklenitev sporazuma med rudarsko unijo in operatorji bo vplivala na sedanja pogajanja med jek-

Poljska bo dobila ameriško opremo

Trgovinski depart-
ment preklical
odredbo

Washington, D. C., 26. jun. — Trgovinski departament je naznanil, da bo Poljska dobila ameriško železniško opremo v vrednosti \$11,000,000. Preklical je odredbo, ki je bila izdana 1. marca in katera je ustavila pošiljanje opreme Poljski, državi v sovjetski sferi vpliva.

Odredba je bila preklicana z namenom, da bo šestnajst držav v zapadni Evropi lahko dobivalo poljski premog. Te države so deležne ameriške pomoči na podlagi Marshallovega načrta, ki je bil sprejet v kongresu.

Amerika je s preklicem odredbe revidirala stališče napram državam v sovjetski sferi vpliva. Prej je naznanila, da te države ne bodo dobile ameriške materiala, ki bi lahko prispeval k vojni potencialnosti.

Države v zapadni Evropi potrebujejo premog za obratovanje svojih industrij. Poljski premog je cenejši od onega, katerega Amerika pošilja v zapadno Evropo.

Unija železničarjev preklicala stavko

Chicago, 26. jun. — Unija Amalgamated Association of Street, Electric Railway & Motor Coach Employees je preklicala stavko proti železnici Chicago, North Shore & Milwaukee. Stavka je bila oklicana 27. marca, ko je uprava železnice odbila zahtevo glede zvišanja plače. Unija je izvojevala zmago v konfliktu. Kompanija je naznanila, da bo zvišala voznino.

larskimi kompanijami in unijo jeklarskih delavcev, katere predsednik je Philip Murray. On je tudi predsednik Kongresa industrijskih organizacij. Jeklarska unija ima okrog 920,000 članov.

OSEM EVROPSKIH DRŽAV ZA USTANOVITEV VSEENEMŠKE VLADE

Varšava, Poljska, 26. jun. — Osem evropskih držav pod vodstvom Sovjetske unije se je izreklo za formiranje zajsne, demokratske in miroljne vseenemske vlade. Reprezentanti teh držav so se udeležili konference v Varšavi.

(Deklaracija, objavljena po zaključku konference, pravi, da je vzhodni evropski blok predlagal sklenitev dogovora med štirimi velesilami glede ustanovitve vseenemske vlade. Velesile so Rusija, Amerika, Velika Britanija in Francija.)

Na konferenci je bil sprejet zaključek glede ustanovitve vseenemske vlade. Tvorili naj bi jo reprezentanti demokratskih strank in organizacij v Nemčiji. Ta vlada naj bi dala garancije pred ponovitvijo nemške agresije.

Konference so se udeležili reprezentanti Rusije, Čehoslovaške, Poljske, Jugoslavije, Rumunije, Bolgarije, Ogrske in Albanije. Objavljena izjava ne omenja možnosti, da se bo Rusija s podporo sosednjih držav odločila za formiranje separatne vlade v vzhodni Nemčiji. Za-

padne sile so se na londonski konferenci izrekle za ustanovitev separatne vlade v zapadni Nemčiji.

Poročilo pravi, da bodo Sovjetska unija in njene zavezničice storile vse za rešitev nemškega problema. Na konferenci je bil storjen nadaljnji korak v prilogi enotnosti Nemčije. Vrila se je pod vodstvom ruskega zunanjega ministra V. M. Molotova. Kot nujne korake je predlagala:

Demilitarizacijo Nemčije na podlagi sporazuma med štirimi velesilami.

Ustanovitev kontrole štirih velesil nad težkimi industrijami v Porurju in prepovedanje restavriranja nemške vojne potencialnosti.

Sklenitev dogovora med štirimi velesilami glede ustanovitve vseenemske začasne demokratske vlade.

Sklenitev mirovne pogodbe z Nemčijo, ki naj bi omogočila odpočitek vseh okupacijskih čet v enem letu po podpisu pogodbe v skladu s potsdamskimi dogovori.

Domače vesti

Obisk

Chicago. — Zadnji petek, so obiskali glavni urad SNPJ: Josephine Blazich ter John in Paula Skavich iz Fontane, Cal. Paula in John sta bivača Čikažana, ki sta prišla na obisk svojih prijateljev. Dalje sta nas obiskala Jakob in Mary Podlipnik iz Hibbinga, Minn., ki sta prišla na poroko svojega sina Johna, ki živi v Chicagu in bil poročen v soboto.

Iz Clevelanda

Cleveland. — V bližnjem Fairportu je umrla Ana Milavec, stara 65 let. Zapušča moža Marka in nečakinjo, v Detroitu pa polsestro. — Umrl je Martin Flren, star 66 let, doma iz vasi Slivje na Primorskem, v Ameriki 40 let, član SDZ. Zapušča ženo in štiri sinove. — Poročila sta se Frank J. Petkovsek in Julia A. Snyder. — Pri družini John Pakj so se oglasile rojenice in pustile sinčka.

Smrt dveh župnikov

Canton, O. — Dne 12. junija je tukaj umrl rev. John A. Stefanič, star 66. Za mašnika se je izštudiral v Columbusu, O., in bil posvečen leta 1907. Katoliške ovce je pasel pri sv. Lovrencu v Clevelandu, v Lorainu, Barbertonu, od 1924 pa v Cantonu. Njegovo truplo je bilo prepeljano v njegov rojstni kraj Clinton, Iowa, kjer zapušča tri sestre, v Clevelandu pa brata dr. Edwarda Stefaniča.

Milwaukee. — Dne 21. jun. je umrl rev. Anton Schiffer, župnik tukajšnje slovenske fare, star 63 let, rojen v Stari Loki. Gimnazijo je napravil v Kranju, odkjer je prišel v Ameriko, študiral v St. Paulu, Minn., bogoslovje pa v Montrealu, Kanadski, kjer je bil tudi posvečen za mašnika. Potem je pasel ovce in kozle v Rock Springsu, Wyo., kjer je ustanovil slovensko faro, od tam pa bil premeščen v Milwaukee, kjer je bil sedem let kaplan v bolnišnici St. Mary. Zanjnih 13 let pa je župnikoval slovenski fari. V Chisholmu, Minn., zapušča brata Johna, ki je tudi župnik. Pogreba se je udeležil tudi dr. Frank J. Kern iz Clevelanda, s katerim sta skupaj študirala v Minnesoti.

Amerika zahteva
izpustitev vojakov

Washington, D. C., 26. jun. — Amerika zahteva od Jugoslavije izpustitev petih ameriških vojakov, ki so bili aretirani, ko so se kopali v morju v jugoslovanski coni Trsta 15. junija. Jugoslovanske oblasti drže vojske. Državni departament je poslal tudi protest vladi v Beogradu. Protest je dostavljal v imenu departamenta Cavendish Cannon, britski poslanik v Beogradu. Glasilo komunistične stranke v Trstu je objavilo poročilo z obdolžitvijo, da so bili aretirani ameriški vojski udeležili v špionaži proti Jugoslaviji.

Pošiljanje ameriškega
žita v Evropo

Washington, D. C., 26. jun. — Poljedelski departament je naznanil, da bo Amerika poslala 37,225,000 bušljev žita v Evropo v juliju in avgustu. Žito bo vključevalo pšenico, rž, ječmen in oves. Departament je tudi naznanil, da bo vlada podprla cene krompirja, da se vzdrže na določeni točki.

Dva člana židovske
vlade resignirala

Tel Aviv, Izrael, 26. jun. — Dva člana vlade židovske države v Palestini sta resignirala. To sta J. L. Fishman in Jehuda Shapir. Resignacija je posledica bitke med armado židovske države in podtalne židovske obojene grupe Irgun Zvai Leumi.

RUSI BLOKIRALI ZAPADNE PRE- DELE BERLINA

Promet potniških in to-
vornih vlakov
ustavljen

IZMENJAVA NEM-
SKIH MARK OD-
REJENA

Berlin, 26. jun. — Rusi so blokirali zapadne predele Berlina in ustavili dovoz mleka in živil v te predele. General Lucius D. Clay, ameriški vojaški guverner, je dejal, "da Rusi nas ne bodo pognali iz Berlina z nobeno akcijo brez vojne."

Ameriški vojski v oklopih avtomobilih in obojeni s strojnimi patrulirajo ameriški sektor Berlina. Napetost se je povečala in nastala je vojna atmosfera.

Britski vojski stražijo skladišča starega železa in kovin v britskem sektorju. Objavljeno je bilo naznanilo, da je poveljstvo britskih čet zavrnilo rusko zahtevo, da se morajo vojski umakniti.

Ruske oblasti so ustavile promet potniških in tovornih vlakov iz zapadne Nemčije, ki je pod okupacijo ameriških, britskih in francoskih čet, v Berlin. Vlaki so pripeljali povprečno 2,000 ton živil, premoga in drugih potrebščin za dva milijona Nemcev v zapadnem delu Berlina. Ruska akcija je ustavila dovoz potrebščin.

Rusi so ustavili dostavljanje svežega mleka v zapadni del Berlina. Američani so preskrbeli mleko bolnišnicam in dobrolenim ustanovam. Sovjeti so ustavili tudi dotok električne sile, ki se proizvajajo v ruskem sektorju, v zapadni Berlin. Vodni pritisk se je znižal v francoskem sektorju Berlina iz nepojasnjenega razloga.

Izmenjava starih nemških mark za one, ki nosijo ruski pečat, gre gladko v vzhodnem Berlinu. Izmenjavo so odredile ruske oblasti. Rusi so razglasili nove marke za nelegalne v Berlinu in zapretili z "zamrzitvijo" vlog v bankah. Vsi oni, ki bodo sprejeli nove marke, katere so izdale zapadne sile, ne bodo dobili vloženega denarja.

Sovjetska vojaška uprava je naznanila, da zavezniška komandatura v praktičnem smislu več ne obstoja. Naznanilo je odgovor zapadnim silam, ki so predlagale, naj komandatura reši denarno krizo v Berlinu.

WALLACE POJASNIL MERILO ZA PODPIRANJE KANDIDATOV

New York. — (FP) — Henry A. Wallace je dejal, da tretja politična stranka ne bo podpirala kandidatov, ki bi zagovarjali eno vprašanje, kot je na primer Marshallov načrt, temveč na podlagi vseh rekordov kandidata.

Wallace je kandidat za predsednika Združenih držav na listi tretje stranke. Merilo o kandidatih je pojasnil v odgovoru na telegram, katerega mu je poslal G. J. O'Donnell, predsednik skupščine strokovnih unij v St. Paulu, Minn. O'Donnell se je obrnil na Wallacea za pomoč in podpiranje liberalnega gibanja. Voditelji tega gibanja podpirajo župana Huberta Humphreya, kandidata za zveznega senatorja. Wallacevi pristaši v Minnesoti podpirajo Jamesa Shieldsa, bivšega preiskovalca federalnega delavskega odbora.

"Enotnost bo morda zahtevala prilagoditev," pravi Wallace v odgovoru na telegram. "Odloti-

Truman podpisal naborni načrt

Akcija za ustanovi-
tev krajevnih
odborov

Washington, D. C., 26. jun. — Predsednik Truman je podpisal naborni načrt, ki je bil sprejet v kongresu pred zaključanjem zasedanja. Načrt določa vpoklic fantov v starosti 19 do 25 let v armado v 90 dneh.

Rekrutacija se bo pričela 23. septembra. Ustanovljenih bo okrog 4,000 krajevnih nabornih uradov in glavni stan v Washingtonu.

Poveljstvo armade pravi, da bo stopilo v armado 200,000 do 250,000 fantov v prvih dvanajstih mesecih. Zakon določa izjeme za vojne veterane, ki so bili v službi najmanj 90 dni v dobi od 7. decembra l. 1941 do 2. septembra 1945, kakor tudi za one, ki so služili v armadi dvanajst mesecev in več od 16. septembra l. 1940.

Olajšave bodo odrejene na podlagi zavisnosti, poklica, pooblaščenosti in znanstvenih aktivnosti v smislu regulacij, katere bo uveljavil predsednik Truman.

Cene se ponovno dvignile

Poskočile so 11.5%
v enem letu

Chicago, 26. jun. — One, ki ne morejo plačati računov, bodo morda zanimala številke, katere je objavil pokrajinski urad federalnega biroja za delavsko statistiko.

Cene živil so se zvišale za 2.9% v maju, v enem letu pa za 11.5%. To drži na splošno.

Meso, perotnina in ribe stanejo sedaj 6.7% več kot v času od 15. aprila do 15. maja. Poskočile so tudi cene olju, sadju in zelenjavi.

Akcija tretje stranke v Oklahomi

New York. — Tretja stranka bo ponovno podvela legalno akcijo, da pridejo njeni kandidati na glasovnico v Oklahomi. Zadevno naznanilo je objavil Elmer A. Benson, načelnik narodnega odbora za izvolitev Wallacea za predsednika Združenih držav. Progressivna stranka je bila pred nekaj tedni ustanovljena v Oklahomi.

AT

REPUBLICANSKA STRANKA ZAKLJU- ČILA KONVENCIJO

Dewey kandidat za
predsednika, Warren
pa za podpred-
sednika

TAFT IN STASSEN
RAZOČARANA

Philadelphia, Pa., 26. jun. — Konvencija republikanske stranke je bila zaključena večerja popoldne. Newyorški guverner Thomas E. Dewey je bil soglasno nominiran za predsedniškega kandidata v četrtek zvečer pri tretjem glasovanju, Earl Warren, guverner Californije, pa za podpredsedniškega kandidata 13 ur pozneje.

Glavna protikandidata sta bila senator Taft iz Ohia in Harold S. Stassen, bivši guverner Minnesote. Oba sta skušala ustaviti gibanje v prilogi nominaciji Deweya, a nista uspela. Taft in Stassen nista bila kos Deweyevim politični mašini in njenim stragem. Vodilni strategji so bili Herbert Brownell, bivši načelnik odsrednjega odbora republikanske stranke; Russell Sprague, član odbora, in Edwin Jaecle. Ti so izvršno vodili politične manevre.

Takoj po odprtju konvencije se je pokazala neučinkovitost koalicije proti Deweyu. Ako bi se bili voditelji koalicije sporazumeli glede enotne skelje, bi bili morda preprečili nominacijo newyorškega guvernerja. V začetku ni bil Dewey močnejši kandidat kot Taft, toda pozneje se je tok obrnil v drugo smer. Podporniki Deweya so ustvarili vtis, da je nepremagljiv. Taft in Stassen sta doživela razočaranje.

Republikanska stranka je zavrgla staro tradicijo, ko je izbrala Deweya za predsedniškega kandidata. Dewey je bil njen kandidat tudi l. 1944 proti predsedniku Rooseveltu in bil pri volitvah poražen. Tradicija je bila, da stranka ne imenuje istega kandidata za predsednika, ki je bil poražen pri volitvah.

Dewey se je, ko je sprejel nominacijo, zahvalil delegatom. Dejal je, da se v polni meri zaveda odgovornosti. Udaril je po Trumanovi administraciji in jo obdolžil nedoslednosti v vodstvu notranje in zunanje politike.

Razmah znanstvenih raziskav v Rusiji

Washington, D. C., 26. jun. — Zanimanje za znanstvene raziskave v Sovjetski uniji se očituje v povečanju števila raziskovalnih centrov. Poročila iz Švedske trdijo, da se je število centrov povečalo na 2,500. V teh je uposlenih 34,600 znanstvenikov. Centri so pod upravo sovjetske akademije znanosti.

Preiskava policijskega navala obnovljena

Kansas City, Kans. — Federalni detektivi so obnovili preiskavo policijskega navala na glavni stan unije klavniških delavcev CIO v tem mestu. Naval je bil izvršen 23. aprila, ko so delavci stavkali proti Cudahy Packing Co. V glavni stan unije je udrl 70 policajev, ki so pretepli več članov unije in razbili pohištvo.

Jeklarska unija naznanila sporazum

Izvojevala je
zvišanje plače

Pittsburgh, Pa., 26. jun. — Jeklarska unija, včlanjena v Kongresu industrijskih organizacij, je naznanila dosego sporazuma z Aluminum Co. of America. Sporazum določa zvišanje plače deset do šestdeset centov na uro. V tovarnah kompanije je uposlenih okrog 18,000 delavcev.

Predsednik unije je Philip Murray. On je tudi predsednik CIO. Murray je izjavil, da sporazum določa podaljšanje veljavnosti provizij sedanje pogodbe do maja l. 1950, toda unija si je pridržala pravico do nove meznega pogajanja prihodnje leto.

Kompanija ima tovarne v mestih New Kensington, Pa.; Edgewater, N. J.; Richmond, Ind.; Mobile, Ala.; Baden, N. C.; Alcoa, Tenn.; Bauxite, Ar.; in Bridgeport, Conn. Sklenitev sporazuma je odvrnila okolišnice proti kompaniji.

V konflikt med unijo in kompanijo je posegel federalni posredovalec James Thimmes in ga izravnaval. Uradniki kompanije so potem naznanili zvišanje cene za en cent na funt aluminija. To je prvo zvišanje v enajstih letih.

Steelman se sestal z voditelji bratovščin

Washington, D. C., 26. jun. — John R. Steelman, delavski svetovalec predsednika Trumana, se je ponovno sestal z voditelji treh železniških bratovščin v svrhu izravnave konflikta med njimi in železniškimi kompanijami. Konferenca je trajala eno uro, toda rezultat ni znan. Predsednik Truman je pred nekaj tedni odredil zaseg železnice in s tem odvrnil stavko.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena drjava (Ivan Chicago) in Kanada \$2.00 na leto, \$4.00 na pol leta, \$2.00 na četrt let; za Chicago in okolice Cook Co. \$2.50 na leto, \$4.75 na pol leta; za inozemstvo \$11.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cook County \$2.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglašev po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drama, pesmi itd.) se vrnejo polijateljcu le v slučaju, če je priložil polisteno.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communication, and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vso, kar ima stik s urednikom

PROSVETA

2817 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Rekord "najslabšega kongresa"

Ko je bil predsednik Truman zadnji na svojem političnem potovanju po zapadu, je dregnil v republikansko sršenovo gnezdo, ki je dejal, da je "sedanji kongres najslabši" v zgodovini Amerike. Radi tega "napada", ki ga je Truman ponovil v več mestih, ker je dobil največ aplavza, ga je ostro prijel senator Taft ter mu očital, da "izpovedja in ubija ugled kongresa... slično kakor delajo vsi totalitarci". Taft se je menda čutil najbolj prizadetega, ker je bil on zadnja leta namreč republikanski "duhovni vodja" v notranji politiki, senator Vandenberg pa v zunanji. Ampak Vandenberg je prišel do te časti šele po proklamaciji Trumanove doktrine, največ v zvezi z Marshallovim načrtom kot njegov glavni pilot v kongresu.

Ampak tudi če bi bil Truman pohvalil 80. kongres, kakor ga hvalijo republikanci, bi to v resnici ne spremenilo dejstva, da dežela najbrže še ni videla bolj reakcionarnega in bolj antiljudskega kongresa kakor je sedanji, ki je kronal svoje redno zasedanje prejšnjega nedeljo zjutraj s sprejetjem zakona obvezne vojaščine. V reakcionarnosti se lahko primerja le s prvimi kongresi, ki se je toliko bal ljudstva in "prevratnih" elementov, ki so nekaj let prej na krvavih poljanah izbojevali ameriško neodvisnost in s svojo krvjo položili temelje novi republiki, da je proti njim sprejel zloglasni "Alien Sedition Act"—zakon proti "prekucumom", to je pristajalcem Thomasa Jeffersona, ki so drugače pojmovali besedo "demokracija" kakor pa pristaja Aleksandra Hamiltona, tedanjega Tafta, glavnega apostola velebiznisa in aristokracije. Tisti zakon je bil nekaj sličnega kakor Mundtov predlog. V tistem boju so zmagali Jeffersonovi "prevratniki" in preklkali omenjeni zakon.

Resnica pa je, da za reakcionarnost 80. kongresa niso odgovornost na vsej črti tudi demokrati s Trumanovo administracijo vred. Zadnja štiri leta so se republikanci in demokrati v resnici kosali, kdo bo bolj reakcionaren, kdo bolj udinjan Wall Streetu in militaristom. Zato so republikanci pri zadnjih kongresnih volitvah tudi dobili večino v obeh zbornicah. Med volilnimi udeleženci je bilo namreč dovolj takih, ki so si mislili: ako mora dežela že imeti reakcijo, raje glasujem za stoprocentne republikanske torije kakor pa za demokratske dvoživke, ki se izven juga delajo "liberalni", v kongresu pa delajo roko v roki z republikanci. In tako je bilo pri zadnjih volitvah izvoljenih le malo poslancev z več ali manj liberalnimi ali progresivnimi nazori. V nižji zbornici je ta skupina štela manj kot 40 poslancev, v senatu pa kakoga pol ducata. Zato je 80. kongres z administracijo vred napravil tak rekord kakor ga je—najslabši v zgodovini dežele s stališča splošnih ljudskih interesov na polju notranje in zunanje politike. Oglejmo si nekoliko ta rekord.

Prva točka, na katero so republikanci najbolj ponosni, je—Taft-Hartlejev zakon. To so poudarjali njih govorniki na zadnji konvenciji in to poudarjajo tudi v svoji "platformi". Republikanci si namreč čestitajo, češ, da so "izenakovredili pravice in dolžnosti delavstva s pravicami in dolžnostmi delodajalcev." Resnica seveda je, da so v resnici pravice delavcev v tem zakonu daleč odtehtane po obilicijah, na drugi strani pa pravice delodajalcev daleč odtehtajo njih obligacije do pravic delavstva. Matematično in ob strogi profesorski "objektivnosti" bi lahko rekli, da je ta zakon kvečjemu 20% "naklonjen" delavstvu, 80% pa proti, na drugi strani pa je od 80% do 100% v prilog delodajalcem.

Tako so republikanci s pomočjo demokratov "izenakovredili" odnose med delom in kapitalom. Truman je res vetiral ta zakon, toda za to se je bil odločil šele zadnji moment, ko je videl, da bo lahko koval politični kapital iz tega, predlog bo pa itak postal zakon, ker je zanj glasovala tudi večina demokratov v obeh zbornicah. Republikanci, odnosno voditelji Narodne zveze tovarnarjev, propagandistične matice velekapitala, so bili inspiratorji tega zakona, demokrati pa njih pomočniki. Republikanci bi namreč nikdar ne bili mogli spraviti skozi kongres tega zakona preko predsednikovega veta, da niso na svoji strani imeli večine demokratov. Ampak značilno pri tem je to, da so razni Murrayji in Greeni na to dejstvo popolnoma pozabili. In sicer so pozabili iz razloga, ker so proti novi stranki delovnega ljudstva, marveč hočejo še nadalje štafeti v demokratski stranki, na katero je večina delavskih "voditeljev" navezana, nekateri, na primer Lewis od majnarjev in Hutchins od tesarjev, pa na republikansko. In to kljub temu, da delavstvo, organizirano in neorganizirano, prejema take batine od obeh strank kakor jih ni prejelo še nikdar v zgodovini.

Na drugi strani ni kongres storil ničesar za delavstvo razen par majhnih izjem. Pred zaključkom zasedanja je namreč odglasoval za povziganje letnega zaaluzka poštinih delavcev za \$450, drugih vladnih uslužbencev pa za \$350. Nekaj dni prej pa je dovolil 20% zvišanje železničarskih penzij. Oboje radi draginje. Gani pa ni z mezinem za zvišanje minimalne plače, ki je še vedno tam kakor je bila pred Pearl Harborjem—40c na uro. Untje in razne druge organizacije so pritiscale na kongres, da bi s spremembo mezdnojnega zakona zvišal minimalne plače na 70c ali 75c, kar bi odgovarjalo enaki kupni vrednosti te plače kakor pred Pearl Harborjem. Ampak kongres se za to ni zmenil. Sprejel pa je zakon za znižanje dohodninskega davka, od katerega so mali davkoplačevalci dobili drobne, bogatini pa pogosto.

S tem v zvezi je treba omeniti, da 80. kongres ni ničesar storil proti draginji. V resnici ji je še privlačil. OPA ali kontrolno cenje ubil je prejšnji kongres leta 1946 in s tem nasiroko odprl vrata draginji. Od OPA je ostala le še kontrola renta, ker se je wall-streetarški dvostrankarji niso upali ubiti, vendar pa so "landlordom" dali razne koncesije, med temi tudi zvišanje renta do 15%, kar se vprico splošne draginje da zagovarjati. Ako bi se cene drugim potrebščinam in blagu ne bile bolj zvišale, bi bili na konju.

Na odpravo OPA so bili republikanci pred dvema letoma zelo ponosni—enako kakor so zdaj na Taft-Hartlejev zakon. Takrat so

Poročilo o novi stranki v Ohio in Wallacevem shodu

Cleveland, O. — V dnevi 19. 20. junija se je tu vršila državna ustanovna konvencija tretje stranke. Udeležilo se je okrog 500 delegatov iz vseh krajev države Ohia, ki so predstavljali razne socialne in narodnostne skupine.

Mrs. M. Golden je predložila zborovalcem resolucijo za organiziranje tretje stranke v naši državi. Glavni govor je imel J. C. Kennedy, kateri je bil dosedanja tajnik gibanja v državi Ohio "Wallace for President".

Na ustanovni konvenciji tretje stranke so bili tudi reprezentirani Slovenci oz. Jugoslovani.

Na dnevnem redu so bila poročila, kakor tudi pravila in resolucija, katera določa ustanovitve osrednjega odbora, ki naj šteje 12 članov za vsak kongresni distrikt v državi. Izvoljena je bila tudi delegacija za narodno konvencijo nove stranke, katera se bo vršila 23., 24. in 25. julija v Philadelphiji, Pa.

Za gl. predsednika je bil izvoljen dr. Oliver S. Lauda iz Yellow Springs, O. Do sedaj je bil začasni voditelj dr. Calvin Hull, profesor na Western Reserve-univerzi. Glavni stan nove stranke v Clevelandu je na 3751 Prospect ave.

Novi predsednik je profesor fizike na kolegiju Antioch, ki je znan kot velik liberalac in progresivec. Mož je še mlad.

Sprejeta je bila tudi platforma nove stranke. Torej po dolgih letih je v državi Ohio dana prilika progresivnemu ljudstvu, da bo lahko volilo za kandidate naprednega prepričanja.

Slovenci v Clevelandu imamo že organizirane klube nove stranke v 32 in 23 wardi, sedaj pa se je organiziral tudi v Euclidu. Videti je, da je nova stranka potegnala v politično areno veliko naših progresivnih ljudi, ki so bili do sedaj politično mrtvi. Da so bili mrtvi, je pač razumljivo, vsaj niso imeli za koga voliti.

Ob priliki državne konvencije nove stranke se je vršil tudi veliki masni shod v tukajšnjem mestnem auditoriju, in sicer v nedeljo, 20. junija. Cleveland Press je prinesel poročilo o tem shodu, na katerem je bil glavni govornik Henry Wallace. Omenjeno poročilo je bilo zelo pristransko in nepravilno. Poročevalec je poročal, da se je shoda udeležilo samo 3,000 oseb, zaeno pa je bila priobčena slika, katera je bila fotografirana iz ozadja, tako da se je videlo čimveč praznih sedežev. Reporter se je bil norce tudi glede kolekte in zapisal, da je znašala le nekaj nad \$3,000.

S soprogom sva bila prav spredaj in vse sem najbrže bolj slišal in videl kot pa poročevalec Cleveland Pressa, kateri se ni upal poročati niti polovico resnice. Če bi bil objektivni, bi moral vsaj poročati pravo število na shodu, kajti navzočih je bilo nad 7,000. Wallacevih pristavev in ne 3,000! Kadar posetim kakšno opero ali koncert v mestnem auditoriju, se navadno zavlečem daleč v ozadje, kam visoko na galerijo, to pot pa sem iz srca rad plačal za stopnico v sprednji vrsti, tako da sem od blizu slišal in videl moža, kateri želi pripeljati našo državo nazaj na pravo demokracijo pot, na pot, po kateri nas je vodil pokojni predsednik Roosevelt.

Na tem shodu bi moral biti glavni govornik Glen Taylor, kateri pa se ni mogel odtrgati iz Washingtona, kajti on je bil zaposlen s filbustrom proti upe-

si privajati vse zasluge in blufati ljudstvo, da je v "svobodnem podjetništvu" garancija, da se cene z odpravo kontrole ne bodo zvišale. Vsaj ne dosti, sploh pa se bodo v kratkem času "izravale" tako, da bo "za vse prav". Da republikanci ne dobe vsega "kredita", je par tednov pred volitvami Truman napravil konec vsem ostankom vladne kontrole, češ, da je bolje nič kakor pa samo nekaj. Toda zdaj si tega "kredita" nečjejo privajati ne republikanci niti demokrati. Oboji žele, da ljudstvo to pozabi. Republikanci zdaj v svoji platformi sploh tožijo o "neusmiljeno visokih cenah", kar pa so seveda krivi demokrati. Ljudstvo zdaj tolažijo s tem, da bomo draginjo laže prenašali, če bo po prihodnjih volitvah tudi administracija prišla v njih roke. (Pride še.)

Dva tisoč mornarjev, ki so člani pomorske unije in unije pomorskih kuhov in strežalcev (oba CIO), jeeno protestira v New Yorku proti Trumanu, ker je zvezna vlada nastopila proti njim s injunkcijo.

ljavi obvezne vojaščine. Pred senatno zbornico je govoril kar dva dni. Poslal pa je na ta shod brzojavko.

Namesto Taylorja pa je prišel na shod sam Henry Wallace, ki je izboren govornik. In kako je mr. Wallace "žajfal" reakcijo! Da, tako jo je "žajfal", da je kar puhtelo. Privoščil si je Trumanu, Taftu in mnoge druge nazadnjaške politikaše. Ljudstvo je sprejelo Wallacea z velikanskim navdušenjem, da kaj takega še nistem videl. Ploskanje in vzklikanje je trajalo več minut, in ljudje so se šele umirili tedaj, ko jim je dal znamenje z rokami, naj prenehajo.

Da bom bolj jasen kot je bil poročevalec Cleveland Pressa, naj omenim, da je bilo navzočih nad 7,000 oseb. Kapaciteta te dvorane je ogromna, toda lahko pa rečem, da je bilo zasedenih polovico sedežev. Vsi posetniki so plačali vstopnico in celo reditelji! Na drugi strani pa republikanci in demokrati ne morejo spraviti v tako kratkem času toliko ljudi skupaj, dasiravno ne računajo vstopnine!

Arthur Kahn iz New Yorka je pred Wallacevim nastopom apeliral za prostovoljne prispevke. Ker sem sedel spredaj, sem imel priliko opazovati odzive na apel. Imena prispevateljev se nisem zapomnil, kajti sem v prvi vrsti pazil na vsote, katere so bile nanašane z odra. Neka stranka iz Cleveland Heights je prva prispevala cel tisočak! Za tem sta prišla še dva tisočaka, nekdo pa je daroval na en mah ček za \$2,000! Potem so sledile vsote nad \$500, nekaj po \$500, \$400, \$300 ter veliko vsot po \$100, \$50, \$25, \$10 in \$5. Ko je bila ta kolekta, končana, pa je mr. Kahn apeliral, naj še vsak posetnik daruje 1. Vsi posetniki smo vstali in mahali z dolarji. No, potem pa smo segli še v naše žepe in se odložili našega drobca. Torej na podlagi tega lahko ugotavljam, da je kolekta znašala približno \$20,000. Seve, ker ni bilo časa, ni bilo uradno ugotovljeno ob tistem času znesek kolekte. Kaj ne, ta vsota je precej drugačna od one, o kateri je poročal poročevalec Cleveland Press! Vsekakor ni hotel poročati resnice, ker se je bal, da bi njegove besede preveč klala v oči.

Ne smem pozabiti poročati, da

smo se postavili tudi Slovenci! Prispevali smo \$600 in se zavzeli za nadaljnjih \$400, torej je bil od naše strani doprinesen tisočak na tem shodu. Naših ljudi je bilo na shodu veliko, a bi jih lahko bilo še več, toda nekateri se očitno samo navdušujejo za neko stvar, ko pa je treba navdušenje pokazati tudi v dejanjih, jih pa ni zraven. Torej ni dovolj samo kritizirati, ampak treba je tudi akcije, če hočemo, da bo tretja stranka živele in da bo Wallace prišel v Belo hišo.

Wallace je zelo udaril tudi po ohijskem državnem tajniku Hummlu, kateri je enostavno zavrgel 47,000 podpisov za novo stranko z namenom, da prepriča, da pride na glasovnico v državi Ohio. Tega birokrata je Wallace uvrstil v lepo družino z besedami: "Hitler, Himler in Hummel."

Hummel je to storil, ne da bi povedal pravi vzrok in brez zašiljanja petičijskega odbora.

Opiral se je na nekaj skrupan zakon, katerega se pred nekaj leti sprejeli demokrati in republikanci v naši državi. Ta zakon menda določa, da neodvisen kandidat ne more priti na glagovnico, če ni dobil pri prejšnjih volitvah vsaj 10% oddanih glasov. Dalje se je skliceval, da je v odboru nove stranke nekaj komunistov, toda se ni prepričal, ali je to resnica ali ne. Torej je mož postopal prav po metodi dvojčkov "H".

Wallace je tudi dejal, naj v to zadevo malo pogledata kandidat

Predsednik unije skladiščnih delavcev (CIO) Arthur Osman poudarja kri v New Yorku za ranjene vojake v državi Izraelu.

Glasovi iz naših naselbin

za governerja Lausche, governer Herbert in Taft, kateri tako rad prideliva krokodilske solze nad obsojenimi nacisti.

Kadar človek posluša moža pravih demokratičnih nazorov kot je Wallace, potem dobi upanje, da se morda le izognemo tipičnemu ameriškega fašizmu, ki danes dviga glavo. Wallace se je dotaknil tudi tistih unijskih voditeljev, kateri so odklonili sodelovanje v tretji stranki in sedaj poskušajo zavirati to novo demokratično gibanje med ameriškim narodom. O Trumanu pa je rekel, da je "Junction Truman", da sploh ne ve, kje stoji, prav tako ne, ali je demokrat ali republikanec, ter da je pokopal vse ideale svojega bivšega predsednika Roosevelta.

Na shodu je bilo tudi veliko navdušene mladine, kar je nam starejšim še posebno ugajalo.

Zadeva glede avtokratičnega odloka državnega tajnika Hummla pa je sedaj na državnem vrhovnem sodišču. Vložena je tožba in lahko se zgodi, da bo prišla vsa stvar na vrhovno zvezno sodišče. Wallace je dejal, da bo ohijsko ljudstvo imelo priliko voliti, zaeno pa poudaril, da Rusiji vsiljujemo našo demokracijo, doma pa je ne izvajamo.

Meni ni žal, ker sem se udeležil tega shoda, prepričan sem, da tudi ostali ne. Sedaj pa je potrebno, da gremo na delo in če treba, moramo iti od hiše do hiše buditi zaspance, da bodo po mnogih letih volili za svoje kandidate, kandidate miru, za močje, ki bodo delovali za spravo med vsemi narodi in za resnično demokracijo in ne za tako, kot jo danes izvajajo na Wall Streetu in v Washingtonu. Za Wallacea bi morali iti na delo še posebno državljani slovanskega rodu, kajti on se je izkazal za resničnega prijatelja Slovanov. Danes je preko 10 milijonov državljanov slovanskega rodu in če bi se vsi zavzeli, je zmaga naša.

Prijatelji, veliko dela nas čaka do jesenskih volitev. Meni se vidi, da je vredno iti v boj za te volitve, da bosta izvoljena dva pravična, demokratična in poštena moža — Henry Wallace z besedami: "Hitler, Himler in Hummel."

J. F. Durn.

Slovenci v Kanadi

Winona, Ont., Canada.—V časopisih je bilo že večkrat poročano o Slovenskem kmetskem domu v Beamsvillu, Ont., za čigar otvoritev se tukajšnji rojaki mizlično pripravljajo, kajti čas hitro beži in tretji julij je že skoraj tu.

Ta dan je namreč odločen za otvoritev te edine slovenske stavbe, katera je izgrajena kljub nasprotstvu nekaterih posameznikov. Kjer je volja, tam je moč! In tako ni mogel nihče omajati volje tem našim roja-

kom, ampak so pridno delali za stvar, ki je v ponos vsemu slovenskemu življu v Kanadi. Vse priznanje gre odboru, kateri je svojo nalogo tako vestno izvršil.

Torej oficijelna otvoritev bo 3. julija, začetek ob dveh popoldne. Naročeno mi je, da v imenu odbora povabim v časopisju vse naše zavedne Slovence od blizu in daleč. Pridite na to važno odpravo! Vabimo naše rojake tudi iz Zedinjenih držav, da nas počastijo s svojo prisotnostjo na omenjeni dan.

Za lačne in težne bo pridno skrbel odbor. Torej pridite vsi! Na svidenje!

John Pandirc.

Poročilo o konferenci Prosvetne matice

West Allis, Wis.—Tukaj oz. v Milwaukeeju se je vršila 13. junija konferenca Prosvetne matice, katere so se udeležili zastopniki in zastopnice raznih društev, klubov in ustanov. Med nami je še mnogo rojakov, ki čitajo o teh konferencah, vendar pa še sedaj nimajo pravega pojma o pomenu in delovanju Prosvetne matice.

Tistim, ki poznajo delo te organizacije, ni treba razlagati o tem, onim, ki pa niso na jasnem o delovanju Prosvetne matice, pa svetujem, da pridejo na prihodnjo konferenco, ki se bo vršila v Waukeganu. Če pridejo, bodo sprevideali, da to ni tratenje časa, ampak je velike koristi za vsakega posameznika! Seve, ne v materialnem oziru, pač pa v duševnem.

V koliki meri je človeku potrebna duševna hrana, se prepričate šele tedaj, ko se udeležujete tam, kjer se ta hrana deli.

Zadnja konferenca Prosvetne matice je bila celo bolj zanimiva kot prejšnja, to pa iz razloga, ker se danesnja dogodki s tako veliko silo podijo nekam v negotovost.

Poročila zastopnikov iz vseh mest so bila jako zanimiva in razveseljiva. Pokazalo se je, da se Slovenci zanimajo poleg drugih stvari tudi za novo stranko ter jo podpirajo tudi gmotno. Najbolj razveseljivo pa je bilo poročilo organizacije slovenskih deklet in žena, ki so organizirane pod imenom Progresivne Slovence. Kadar silimo poročilo teh žena, se možki počutimo majhne, da smo zaostali nekje daleč za njimi. Da, velika je razlika duševnega obzora današnje Slovenke in Slovenke iz preteklosti. Napredna ženska danes misli veliko bolj resno kot so mislili nekdanji možki, ki so se imeli za socialiste.

Nad vse zanimiv je bil tudi referat Freda Vidra, gl. tajnika SNPJ. Tikal se je naše vlade, političnih razmer in v Jugoslaviji itd. Dotaknil se je tudi stališča današnjih socialistov tukaj in v Evropi ter dejal, da so se mnogi udinjali fašizmu. Govoril je v imenu organizacije SANS, katere je predsednik.

Prihodnja konferenca Prosvetne matice se bo vršila enkrat v jeseni v Slovenskem narodnem domu v Waukeganu. Prepričan sem, da bodo društva tedaj poslala še večje število zastopnikov.

Chas. Kramer.

Politični teror v majhnih mestih

West Frankfort, Ill.—Nekdo je dal moje ime odboru nove stranke in prišlo so do mene, da bi pobirala podpise za to stranko. Žal, pa nisem mogla narediti te usluge, kajti tu so silno proti tretji stranki in ko je nekdo pobiral podpise na pošti, so ga nagнали. Sedaj pa so na pošti nabiti plakati proti tretji stranki, katere je izdala tukajšnja veteranska organizacija.

Pred nekaj leti sem samo povaljala nekega socialista, ki je kandidiral za šerifa, ponoči pa je nekdo izstrelil tri strele v mojo hišo.

Tak je položaj v našem mestu, torej se naj nihče ne obrača name glede političnih strank. Gertrude Mediser.

VSAK GROB JE NAŠE SVETIŠČE

(Odlomek iz dela Bogomira Magajne
"Partizanske fantazije")

Ze dolgo nisem bil tako vesel kot danes. Na Vatovljah sem naletel na sestro Manico, ki je pobegnila iz ječe v Italiji. Najprej je bila v ječi Gluđeca v Benetkah, potem v Padovi, nazadnje pa so jo odvedli v Perugio. Dolgo pot je napravila, večinoma v živinskih vagonih ali peš. Shujšana je zelo, sicer pa živa in vesela kot nekoč. Tudi mi je povedala, da je mati v Ljubljani še živa; pismo je dobila pred par tedni od nje. Da sem pa jaz živ, mati ne ve. Kdo bi si nekoč mislil, da se bova našla na teh brkinskih hribih. Včasih niti vedel nisem, da so taki hribi sploh nekje. Kar v naročju sem jo vzel in hitel z njo v hišo, kjer je potem zavladalo med tovariši veliko veselje, saj me imajo vsi radi in so vsi srečni, da se je sestra vrnila. "Lepo malo brzoostrelko in lepo uniformo, ti bomo priskrbeli, saj si razcapana kot kak cigan," so vzklicali. Hitro smo naložili drv na ognjišče in pristavili k ognju lonec z vinom. Töneka pa je hitro ubila nekaj jaje, da je koj začvrčalo na ponvi.

Ko smo tako sedeli na klopih okoli ognja, je Manica pripovedovala, kako je bilo v Italiji. V Gluđeci jih je organizirala Dana, pa so prišli na sled in prestavili njo in Dano v Padovo, kjer je bilo teže in potem še v Perugio. Nemška ofenziva jo je zajela blizu Sezane. Vse dni so jo skrivala dekleta v Gabrijah. Gledal sem Manico in gledal in nisem se je mogel nagledati, saj je nisem videl že štirinajst mesecev in sploh nisem vedel, ali je živa ali mrtva. Sedaj pa je živa, živa; čujete, tovariši, Manica je živa. Potem bi jo rad vprašal, če ve kaj o Lidiji, pa prezgodaj bi bilo kaj takega vprašati in tovariši bi mi nagajali. Vino se je pogrelo in lonec je krožil od ust do ust in ni ga bilo kmalu dna. Prišlo so tovarišice domačinke v kuhinjo. Nekdo je privlekel harmoniko in plesali smo do polnoči ter prepevali: "Stoji na gori partizan—ter celo vrsto drugih pesmi. Manica je bila preveč utrujena, da bi plesala in čudno, tudi Marjan ni dosti plesal. Stajvim, da se bo: zadržal v Manico—tako jo je zavzeto gledal ves čas. Saj bi mu ne branil. Malo tako divjih in pogumnih fantov kot je on, pa dober, da bi si roko odrezal za tovariša. Še le pozno ponoči sem vprašal Manico, če ji je mama kaj pisala o Lidiji, pa je Manica nemo odkilala.

Tovarišice iz vasi so me odvekle plesat. Nagajajo mi, ker sem vedno tako tih in miren. Saj jaz bi plesal, a ne čutim pravega veselja. Mogoče je Lidija v Ljubljani zaprta in jo prepeajo, ali je kje v kakem taborišču v Nemčiji, ali je že mrtva... saj jih je toliko vedelo, da sem bil njen fant. Pa tudi Francija ne morem pozabiti, svojega dobrega prijatelja, dobrega minerca in obveščevalca, kako je visel na tisti ogromni lipi v Materiji še z dvema tovarišema, medtem ko so Nemci rjovelj in preklinjali pod drevesom ob burji, ki je pošastno zibala vsa tri trupla, da se je zdelo, kot bi se po zraku lovila med seboj. Premalo dni je še od takrat, da bi lahko nekoliko zabrisal strašno sliko v sebi, kakor sem nekoliko zabrisal že toliko drugih takih slik. Prečudna so ta vaška dekleta! Sedaj bodo plesala do polnoči, potem pa pojdejo po strmih bregovih dol na Barko in potem na dno doline v Vreme po živeč. Izognile se bodo nemških straž in nosile na hrbtih težke tovore nazaj čez Reko in po bregovih navzgor kot stokrat že poprej. Vsak dan lebdi smrt nad njimi, dekleta pa se smejejo razposajeno, kot bi bil predpust sedaj. Kaj mar njim smrt, da bodo le poginili tisti, ki so s svojim smrdom onečastili to prelepo deželo. Nova deca bo rasla iz teh tal in prepevala potem divje davorije o nekdanjih bojih in slavila junakinje in junake, ki so s sveto krvjo skupili te gmajne in vsak grob bo kot svetišče, poraščeno s šipkovimi grmi, z dehtecim smiljem in brinjem.

Kako prečudno lepa so ta dekleta s svojimi primorskimi imeni, te Marje, Ljane, Alme, Cvetane, Dane, Zore, Marte, Bane... po vseh teh vaseh: Zavrhek, Skoflje, Barka, Vatovlje, Miališe, Arviže, Kozje, Tatre. Tomije, Harije, Suhorje. Kamorkoli prideš, ti stopijo naproti in te vodijo s svojimi vitkimi lahimi koraki bodisi v svojo kamro, bodisi v najbolj skriti kot v hosti ali izgubljeni globeli. Ne prestano so na preži in na straži noč in dan. In neutrušeni jok, kadar pade kdo izmed nas in neizmerno veselje, kadar razbijemo tolpi nemške drhali glave ali kadar zleti lokomotiva tam onkraj doline v zrak. S solzami v očeh toda ponosno strme z vrhov, kadar gorijo njihovi domovi, prav tako kot njihove sestre tam okoli Harkova, Orela, Kijeve. Danes je toliko veselje, ker je prišla moja sestra Manica. Druga za drugo prihajajo k nji na ognjišče in jo objemajo, kot bi bila njihova sestra.

Včeraj smo šli po brzostrelko in uniformo za Manico. Manica je hotela z nami, pa smo ji prepovedali. Preslabotna je še. Dvajset nas je šlo. Vodič je Marjan. Korakali smo počasi navzdol po bregovih in pod Suhorjem prekoračili Reko čez most. V tistem sektorju se Vremška dolina zoži v ozko sotesko, na dnu katere teče Reka in se vije česta v ostrih ovinkih. Med cesto in Reko je ozek pas mlak in lok. Nobene vasi ni na dnu tja do notranjske Ribnice; ne nekaj samotnih mlčinov v precejšnjih razdaljah. Skril smo se v grmovje nad cesto in čakali skoraj dve uri. Bali smo se, da se bo zvečerilo in da je bila naša pot zaman, kajti ponoči se Nemci niso več upali križariti po cesti. Pa je pridvel še pred sončnim zahodom. Od daleč smo že slišali kamion. Vedeli smo, da bo moral tukaj zaradi ovinkov zmanjšati brzino. In potem smo ga zagledali, kako je drvel proti nam. Poln je bil Nemcev. Strah jih je bilo, kajti streljali so na slepo v hosto.

Odprli smo ogenj z brzostrelkami, ki je bil kakih sto metrov pred nami. Sofer je moral biti takoj zadet, kajti avto je zaoral takoj na levo in se zvrnil pod cesto. Tedaj smo hitro metali rdeče italijanske, "paradajzarce" drugo za drugo v gmo to pod cesto, da so eksplodirale s svojim strahovitim pokom. Potem smo planili navzdol in začeli streljati z brzostrelkami v gmo to, ki se je privala na dnu. V nekaj minutah smo opravili. Tu in tam se je še kdo zganil, a je dobil takoj strel v glavo. Mislim sem na Francija in je bilo sedaj moje srce trdo kot kamen. Delati je bilo treba hitro, kajti prav kmalu bo nemška posadka, ki je slišala strele in bombe, pridvela z Ležec. Pobrali smo brzostrelke in hitro sezuli ter slekli nekaj Nemcev. V kamionu ni bilo nič razen bencina. Polili smo kamion z bencinom in zažgali. Sedaj ni bilo več časa, da bi šli nazaj proti Suhorju. Zagrabili smo drug drugega za roko in zabredli v naraslo Reko skoraj do ramen. Bila je deroča in na dnu vsa polna sluzastih z algami prerastlih kamnov. Z veliko težavo smo se prerinili na drugi breg, pretekli loko in se že vzpenjali navzgor skozi hosto. Tedaj so z onega brega zadržale strojnice proti nam, a kje te bodo zadeli, če streljajo na slepo. Marjan jih je preklinjal glasno: "Pa hajkajte, hudiči, čez Reko, če vas ni strah... vaša mater!"

Vrtnili smo se na Vatovlje, kje je bila še noč. Stresli smo brzostrelke na kup in tisto obleko. Marjan je zagrabil Manico za roko in jo odvekel h kupu: "Zbiraj, Manica! Dobro so te šmajsarce," pa tudi roba je dobra, saj je bila nakradena v Rusiji. To je bil letos moj osemnajsti pohod, Manica! Koračil je sem in tja po kuhinji in njegova obleka, sedaj vsa poledelela, je kar škripala, ko je ves jezen na Nemce visoko dvigal svojo pest.

Včeraj popoldne je prišel k nam na Kozje iz Britofa organizator očka Albin, ki se je pred dnevi vrnil z Dolenjskega in prinesel s seboj nekaj novih partizanskih pesmi in obilo litera-

ture. Zato je vladalo veliko veselje med nami. Naš komisar ni vedel, katere knjizice bi se lotil poprej. Sedaj je zagrabil eno in jo odprl, a že je imel drugo v roki, "Fantje, to bomo brali. Ti preklesti Albin, ti, kaj nam je privlekel prav od agitpropa glavnega štaba". Očka Albin si je mel roke od zadovoljstva. Imel je samo še eno oko, toda tisto mu je kar žarelo. Živahno je krilil z rokami ter vzklikal, naj gredo po dekleta, da bo pevska vaja. "Madona, tista! Stoji tam jezero v tihoti. Pojdite, fantje, fantje, po dekleta!" Ni bilo težko zbrati deklet iz tistih par hiš, ki so ostale nepoškodovane. Albin je hitro po vrsti vse objel in jih že uvrščal na levo, na desno fante. Ni bilo harmonija. Kje naj bi bili! Albin je odprl svoja široka usta in zapel. Za njim so zapeli drugi in kmalu so se nove pesmi razlegale po kuhinji.

Kar težko mi je bilo, ko sem moral na stražo. Bila je temna noč, polna zvezd. Okoli razvalin pa je žvižgala ledena burja s tistim svojim zamolklim pokom. Od časa je planila z večjo silo tam s pobočij Vremšice, ki se je dvigala kot ogromna črna senca onkraj doline, in tedaj so toni burje narasli v žvižgajočo višino in se potem hipoma spremeni nazaj v otoplo tožbo, ob kateri ti je zamiralo srce. Tam blizu na drugi gori so stale Tatre. Ni dolgo tega, ko je tam poginilo trideset naših tovarišev. Tam izza mene pa je odmevala pesem partizanov in partizanov ter vaških deklet: Stoji tam jezero v tihoti... Zvoki pesmi so se spajali z zvoki burje. Včasih je burja odnesla glasove s seboj in se je zdelo, da je pesem umrla, potem pa se je zopet prikladla nazaj. Ze dolgo nisem toliko mislil na Lidijo kot to preteklo noč. Vzel sem njeno sliko iz žepa in strmel v svitu zvezd nanjo. Potem sem jo obrnil in prebral, kar sem že stokrat znal na pamet: Spomin je edini raj, iz katerega človek ne more biti izgnan... Zgoraj nad tistim napisom pa je štampiljka fotografa in datum: 1942, in čisto na dnu: Lidija.

Tatvine pošiljk iz ZDA in Kanade za Jugoslavijo v Trstu

Trst, 15. maja. (Tanjug). — Tržaški napredni listi prinašajo v zadnjih dneh podrobne podatke o tatvinah zabojev živih in obleke, ki jih pošiljajo Jugoslovani iz Kanade oziroma iz ZDA svojem v Jugoslavijo.

Ze leta 1946 je poštna uprava FLR Jugoslavije pri sprejemanju zavojev ugotovila, da je v posameznih transportih manjkalo 347 vreč; 284 jih je bilo oplenjenih, 174 poškodovanih in 423 brez naslova. Blago je bilo v nekaterih primerih oropano celo že na ameriških ladjah, preden so prišle v Trst. 12. julija 1947 je bilo ugotovljeno, da so iz ameriške ladje "Lonestard State" iztovorili eno prazno vrečo, 13 preluknjanih, 32 raztrganih in ponovno zašitih, 8 pa odprtih. Istega dne je bilo tudi ugotov-

Zgodovina kajenja

Tobak je danes najbolj razširjena kadična rastlina. Na zemlji bo težko še najti kak kotic, kjer ljudje zanj ne bi vedeli, kjer torej ne bi kadili. Hitreje kot kaka bolezen, hitreje kot kateri koli drug običaj se je kajenje tobaka od konca 16. stoletja naprej razširilo, izhajajoč iz srednje Amerike, čez vso zemljo.

Uporabo dima tlečih in gorečih rastlin, zlasti pa rastlinskih semen, so ljudje poznali že davno pred odkritjem Amerike, ki je Evropejce seznanilo s kajenjem tobaka pri Indijancih. Ze grški zgodovinar Herodot, ki je živel v 5. stol. pr. Kr., pripoveduje o Skitih, ki so bivali ob Črnem morju in v današnji Ukrajini, to-le: "Od te konoplje torej vzamejo Skiti zrnje in zležejo pod svoje šotore, kjer vržejo zrna na razbeljene kamne. Čim padejo konopljin zrna na kamne, se kadijo in razširjajo paro, ki prekaša paro vsake grške parne kopeli. Skiti pa tulijo od veselja nad to paro." Paropnjilj Mele, ki je okoli 1.49 po Kr. napisal zemljepis z zanimivimi narodopisnimi vložki, pa pravi o Tračkih, ki so bivali v današnji Bolgariji in Makedoniji: "Vina tam ne poznajo povsod, pač pa mečejo pri pojedinah na ogenj, okoli katerega sedijo, neka semena; dim, ki se dviga iz njih, povzroča pri ljudih naši vjenosti podobno veselost."

Ta poročila kažejo na to, da so neki narodi že pred 2000 leti cenili dim tlečih rastlinskih delov kot dražilo, ki je vzbujało veselost, in kot mamilo, ki je usvajalo. Verjetno je, da so v vseh omenjenih primerih za to uporabljali konopljo, torej tudi tam, kjer se ta rastlina ne omejeva izrecno; saj jo kadijo še sedaj zlasti mohamedanski narodi, ki imenujejo to kadilo hašiš, to je zelise.

Uživanje dima je bilo torej znano že davno, preden se je razširil običaj kajenja tobaka. Verjetno je celo, da je v prejšnjih časih dovina kajenja še ni tako raziskana. O severnoameriških Indijancih n. pr. vemo, da so uporabljali za kajenje kaj mnogovrstne rastline, n. pr. liste in skorje vrbe, notranjo skorjo in liste dreva, liste medvedove hrustice, skorjo dobrovite, liste gaba, liste in skorjo borovnice in še druge. Značilno je, da vsebujejo vse te rastline mnogo čreslovine. Kadili pa so sever-

ljeno, da so iz ladje "Red Lover" iztovorili 179 neoriginalno zvezanih vreč, 8 izropanih, 9 raztrganih, 77 preluknjanih, 27 delno raztrganih in 44 mokrih. Letos je bilo ukradenih 57 vreč blaga, namenjenega v Jugoslavijo.

V zvezi z ropanjem tega blaga je jugoslovanska gospodarska delegacija v Trstu poslala protestno pismo ameriškim okupacijskim oblastem. Napredni tržaški listi poudarjajo, da sta odgovorna za to policija in osebje javnih skladišč, ki zanemarljivo nadzorstvo nad blagom, namenjenim za Jugoslavijo.

ni Amerikanci te rastline, oziroma rastlinske dele iz pip in zdi se, da so imeli ta običaj že dolgo prej, preden so se seznanili s kajenjem tobaka.

Kadična pipa je torej bistveno starejša od kajenja tobaka. Verjetno je, da je pri preseljevanjih, ki so zanesla nekatera severnoameriška indijanska plemena daleč na jug, potovala z njimi tudi pipa. V Srednji Ameriki so se skromni severnjaki seznanili z aromatičnim tobakom; pipa pa je kot taka polagoma zopet potovala z juga proti severu. Prebivalci zahodnoindijskih otokov in vzhodne južnoameriške obale pipe ob odkritju Amerike dejansko niso poznali. Vsa poročila iz tiste dobe pripovedujejo, da so tammošnji domačini kadili tobak le v obliki nekakšne cigare; zvižgali so liste v trden zvitek, ki so ga včasih še obdajali z ovitkom iz koruznih listov. Indijanci so tak zvitek imenovali "tabago". Neki italijanski potovalec, ki je bival v letih 1541-1555 na Antilah in tudi na srednjeameriški celini, poroča, da so Indijanci tobačno rastlino tudi sadili in kultivirali.

Ko so prišli Španci v Ameriko, so se kaj kmalu privadili kajenju. Najprej so kadili bolnički, ki so s tem skušali omamiti svoje bolečine, kmalu pa se je kajenje priljubilo tudi zdravim, tako da so rastlino začeli gojiti. Ščasoma so odkrili najboljše vrste tobaka in jih še izboljšali. Ob koncu 16. stoletja so že na vseh Antilah in na Trinidadu obstajale cvetoče španske tobačne plantaze. Ob tod so kmalu nato zlasti španski, angleški in nizozemski mornarji zanesli običaj tobaka tudi v Evropo.

Mladina Bosne in Hercegovine gradi tovarno Litostroj pri Sarajevu

Ljubljana. — Med velike mladinske delovne akcije zveznega in republiškega pomena spada tudi gradnja tovarne Litostroj pri Sarajevu. Gradnja te tovarne je uvrščena med 10 najvažnejših mladinskih delovnih akcij v naši državi, za katere velja pravilnik o razglasjanju udarnikov.

Zakon o petletnem planu določa poleg zgraditve tovarne težkih orodnih strojev v Beogradu, in tovarne lažjih strojev v Zagrebu tudi tovarno srednjih strojev v Sarajevu, ki jo bo zgradila mladina LR Bosne in Hercegovine. Mladinske delovne brigade so te dni začele delati na gradilišču tovarne. Najprej sta prišli na gradilišče čaplinska brigada in drvarska brigada z nalogo, da vse pripravita za začetek gradnje, ki je določen za 16. maja. Zadnje dni so na gradilišču prispele nadaljnje brigade, da s svojim mladinskim delovnim poletom zgradijo ta veliki objekt, ki predstavlja eno najvažnejših investicij v gospodarskem planu za leto 1948. S svojo proizvodnjo bo ta kombinat kovinske industrije služil potrebam vse države. Tovarna bo izdelovala stroje za našo lesno industrijo, za gradbeno stroko in tudi za rudarstvo.

POŠTNA ZNAMKA IN NJENO TIHO POSLANSTVO

Skromna poštna znamka, katere prvotni namen je, da pomaga pri dostavi naše pošte, ima poleg tega še drug važen pomen. Slike in obrisi, ki jih vidimo na njih odražajo v veliki meri duha narodov in dežel, ki jih izdajajo. Nemo a hkrati živo nam govore o interesih in stremiljenjih dežel in narodov. Na njih vidimo slike

znank je bila izročena predsedniku Trumanu, ki je ob tej priliki napravil kratek a pomemben govor, s katerim je počastil spomin herojski kaplanov v posebnih obredih v rožnem vrtu Bele hiše. Dejal je, "da je to spomina vreden dogodek" in nadaljeval: "Ne verjamem, da bi bil v vsej zgodovini sveta zabeležen dogodek ališnega herojstva... in tudi ne vem, da bi bilo kaj primernejšega, a čemer bi mogli počastiti njihov spomin, kot je izdaja teh znank v spomin starih mož, ki so dali svoja življenja, da so se mogli rešiti drugi. Storili so baš to, v kar mi verujemo moralno in to ni bilo dejanje enostranskega verskega mišljenja. Tu sta bila dva protestanta, eden katolik in eden žid — vsi so skupno nastopili v tem herojskem dejanju. Ni ga človeka, ki bi mogel kaj dodat k temu visokemu vzgladu."

"V tem je zapodanemu vse. Dali so vse, kar so imeli, da so mogli živeti drugi. Upam, da bo to v blagor vas vseh. Najvažnejšega pridiga, ki je bila kdaj pridigana, je vtisnena lukaj na tej znamki."

So še drugi spomeniki, ki so v načrtu in bodo ameriškomu ljudstvu govorili o nesebični žrtvi starih mladih kaplanov. V veteranski bolnici v Bronxu, N. Y., je v gradnji privatno kopališče, ki bo pomagalo do zdravlja mnogim veteranom in obenem spominjalo slehernega obiskovalca na herojsko dejanje starih kaplanov. Pomozna ženska organizacija židovskih veteranov je pričela voditi kampanjo za postavitve spomenika in v zveznem kongresu je bil vložen predlog, da se štirim kaplanom postavi spomenik v naši zvezni prestolnici.

Medtem pa bodo milijoni znank, ki kažejo herojsko dejanje teh starih mož, poneli poslanico njihove velike žrtve med ameriško ljudstvo širom dežele — poslanico, ki je započeta z njihovo ljubeznijo do bližnjega, izpričano v največji preizkušnji. — Common Council

Prvi v Jugoslaviji izdelan parni cestni valjar

Ljubljana. — Brodska tovarna za lokomotive, stroje in mostove "Djuro Djaković" je na zagrebškem velesejmu razstavila prvi v Jugoslaviji izdelani cestni valjar. Delavec in tehnik, ki je omogočil zgraditev tega cestnega valjarja, so bili nagradjeni v okviru nedavne proglasitve 100 udarnikov. Udarjeni in pohvaljeni delavec vsega podjetja so prejeli skupaj 1.920.000 din nagrad. Med najboljšimi delavci podjetja se je v prvomajskem tekmovanju izkazal rezkar Ilja Karača, ki je zabeležil velike uspehe pri izdelavi zobatih koles.

Izdelava prvega parnega valjarja je uspeh delovnega kolektiva tovarne v prvomajskem tekmovanju. Stroj je izdelan po lastnih načrtih, ki jih je izdelal inž. Jovan Šel, upoštevajoč vse dobre in slabe strani takih strojev inozemskega izvora. Inž. Josip Neutra je izdelal projekt parnega kotla in hladilnika, inž. Kosicki pa je vodil tehnična dela. Pri konstrukciji stroja je bila posvečena posebna pozornost možnosti kurjenja z gorivom slabe kakovosti. Take valjarje bo tovarna izdelovala v serijah. Zgraditev prvega parnega valjarja je bila po planu določena do julija, delavec in strokovnjaki pa so omogočili njegovo zgraditev 3 mesece pred rokom. Stroj so že preizkusili na najtežjem terenu, kjer se je izredno obnesel.

NAROČNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (June 30, 1948), poleg važnega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom poslana naročnina. Ponovite je pravčasno, da se vam list ne ustavi.

"Platforma" republikanske stranke. Kartunist bi lahko namalal tudi cela, simbol demokratov.

PRED SONČNIM VZHODOM

NOVELE
ANTON INGOLIC

(Nadaljevanje)

Od jeseni leta 1941 je Matevža njegova sestra Tereza, ki je živela v sosednji vasi, sproti obveščala o vsem, kar se je dogajalo na njegovem domu in v njegovi vasi. To niso bila prijetna pisma zanj. V prvem mu je sporočila, da se je vselil v njegovo hišo Nemec iz Besarabije, ki je kmalu začel urejevati posestvo po svoji naduti glavi. Za Vrbjem je nasadil krompir, ki mu seveda ni obrodil, gozd je posekal in zasadil pobočje z marelicami in breskvami, od katerih se je več ko polovica posušila še istega leta. Najhuje je oskrnil hišo. "Taka je, da je ne boš prepoznal," mu je pisala sestra. "Kot bi ponizni jarečki natakli pavovih peres. Tudi hleve je prezidal. Samo podira in zida. Če kmalu ne pridete, ne boste našli več kamna na kamnu!"

S skrbjo za zemljo je rasla tudi skrb za ženo in otroke. Leto dni ni vedel nič o svojem najstarejšem sinu Marku, ki je odšel spomladi v vojsko. Šele konec spomladi leta 1942 je dobil od njega karto z ruske fronte, a od tedaj spet nikakega glasu. Mena je čisto jokala, za njim, Matevž pa je zadrževal, da še živi. "Na Ruskem je, na Ruskem," Marko Gaber, je in ve, kaj so nam Nemci naredili. Zato se zanje ni bori. Našel je prvo priliko in šel čez, kakor sem jaz štirinajstega leta. Samo mesec dni sem bil na fronti in potem sem tri leta oral in sejal za one, ki so se bili proti Nemcem. Zatrdo vem, da je Marko pri Rusih, in če vsi pomremo, on ostane, da pobije te preklete pse, ki so se pritepli na našo zemljo!" Tako je govoril z vero in prepričanjem; ob takih prilikah se je široko razgovoril, kako je bilo v Rusiji, kako je tam delal za dva ruska kmeta, ki sta se lahko borila na fronti, kako je bilo ob revoluciji in da bi bil lahko ostal tam, če ga ne bi bil potegnil njegov vrh v domovino.

Mena, ki je bila že prejel bolehnja, je v Srbiji naglo hiral in drugo leto v preganstvu umrla. Umrla je tako nenadoma, da ni utegnila sporočiti niti svoje največje želje, naj jo namreč prepeljejo domov in pokopljejo na domačem pokopališču.

Najhuje je bilo, da smrt ni vzela Matevžu samo žene, marveč je kmalu za njo spravila iz hiše tudi hčerko. Tilka se je prva živela v novi kraj in se prva spoznala z novimi ljudmi. Vesela, kakor je bila v domovini, je ostala tudi v preganstvu. "Kaj se kisate, brali bomo doma!" tako jih je tožila prve mesece, posebno mater. Prva trgatve je minila brez njih. "Nič zato, pa drugo leto." Toda tudi tokrat niso brali doma. Smejali so se njenim napovedim, niso jim verjeli, vendar so jim dobro dele.

Osemnajstletna Tilka je bila lepo, veselo, gibčno, pametno in za vsako delo sposobno dekle, zato se je okoli nje kmalu zbrala večja družba mestnih fantov. Da bi rešila očeta skrb za sebe, a tudi, da bi se rešila domače bede in nadzorstva, je stopila v slaščičarno kot pomočnica. V hiši je bilo več denarja in kmalu so zamenjali lončeno posodo s polcevinasto in še marsikaj se je obrnilo na bolje. Toda polagoma se je dekle vse kasneje vračalo domov,

izgovarjajoč se, da ima toliko dela, po materini smrti pa se je preselila k slaščičarjem. Matevžu seveda ni bilo prav, toda dekleta ni bilo mogoče več dobiti domov, čeprav je videla, kako sta se oče in brat mučila z gospodinjstvom. Vsa se je izpremenila. Kmalu niti slovenski ni več dobro govorila; ne dolgo in oče je zvedel, da bo imela otroka z nekim trgovskim pomočnikom. Pripravljala se je, da gre ponjo ter jo privede nazaj domov ali pa, jo ubije, toda ko se je odpravil na težko pot, Tilke ni bilo več pri slaščičarju. Odšla je nekam na vas.

Čez mesec se je vrnila z otrokom. Matevž je ni tepel ne božal. Toda pri njih je postalo tiho in neznosno. Kar prav je bilo, da je kmalu potem odšla k staršem svojega fanta, češ da se bo tam pripravila na poroko, do katere pa ni prišlo, kajti otrok je kmalu umrl, starši so Tilko napodili, pomočnik pa je stopil med dražinovce. Tilka je odšla kljub očetovim prošnjam v Beograd in si tam polaskala službo.

S Tinom sta ostala sama. Dela sta imela čedalje več. Zdjaj bi lahko vsi štirje brez skrbi živeli. In ne slabo, kajti Matevž se je proglasil kot dober, vesten delavec in pravočasno si je oskrbel usnjo, podplatov in ostalega, da sta lahko sprejela v delo tudi nove čevlje. Matevža ni moglo ničesar potreti, v njem je živela vera, da se bo končno le vrnil domov. In ta vera je bila čedalje močnejša.

Ko je rdeča armada osvobodila Odeso in si utirala pot proti Besarabiji, jo je Matevž z rastočim upanjem spremljal na njeni zmagovalni poti skozi kraje, ki jih je dobro poznal. "Letos bomo brali doma," je rekel, ko so prišli Rusi na Donovo. V mislih pa je dodal: "Toda koliko se nas bo vrnilo?" To vprašanje je bilo bolj in bolj žgoče, posebno še, ko so začeli dražinovci odvajati fante.

Tine, ki je bil prva tri leta tih in boječ, je postal v četrtem letu pregnanstva glasen in zgovoren. Hodil je nekam poslušati radio in očetu sproti razlagal, kar je slišal. Potem sta se ves dan pogovarjala o novicah, o njih sta razpravljala tudi z mnogimi, ki so prihajali zaradi čevljev, a vse pogosteje tudi zaradi novic. Mnogi Slovenci, ki si niso znali ali mogli najti prijateljev, so prihajali k Matevžu Gabru po vesti in tolažbo. Matevževa delavnica je postala pravo zbirališče resnice željnih ljudi. Tu so govorili o vsem odkrito, čeprav so v okolici, a tudi v mestu, strašili dražinovce. Toda lepega junjskega dne so prišli po Tineta in ga odvedli, da odsluži svoj "vojaški rok", kakor so rekli. Šele zdaj je Gabra zlomilo.

Od nekdanjega vedrega Gorčana je nenadoma ostala samo senca. Z nikomer ni več govoril, za ničesar se ni več zanimal, nekoliko se je razživel samo, kadar je od torkih odhajal z majhno culo k sinu na obisk v planino.

"Oče," mu je sin vselej zagotavljal, "v borbo ne pojdem."

"V borbo nikar!" ga je učil oče. "Rusi so s partizani, zato se ne smeš boriti proti njim. Rusi, to so veliki ljudje. Boš videl, ko bodo prišli."

(Dalje prihodnjič.)

Z vsakim korakom se boste pogreznili v pesek. Pesek boste dobili tudi v čevlje. Sezuli jih boste in pesek iztrešil. Ko se boste pri tem opravičili, boste gotovo trdili, da je avstralski pesek nerodovit, da tak pesek konec konca ni niti prava zemlja. Toda počasi se boste na vse navadili. Videli boste, da je peščena zemlja zelo rodovita. Brez dežja pa tudi vaša črnica ne rodi.

Da ne boste ob svojem prihodu popolni novinci, naj vam napišemo še to, da oplajamo almerija cvete, natrgamo cvetove muškata in z njimi oprašimo almerija. Če tega ne bi storili, bi almerija izgubila ves plod. Da se ne boste čudili, zakaj imamo okrog vinogradov posejane toliko bobna, naj vam še napišemo, da je bob najboljši gnoj za naše trte. Bob jeseni podorjemo v vinograd.

Pridite v Avstralijo, tukaj je dobro!

Tako so pisali Medjimurci leta 1926 iz Južne Avstralije svojim prijateljem in znancom v Kotoribo in v druge medjimurske vasi. Pismu se res ni moglo kaj reči. Tudi če so naši Avstralski malo pretiravali, iz nič res niso mogli tako pisati, nekaj bo že držalo—tako so se pomenovali medjimurški fantje. Gremo? Gremo!

Prišlo jih je devetnajst, proti koncu septembra leta 1927. V lepo avstralsko pomlad. V Adelaidei so se izkazali in takoj krenili proti severu v Pirie. Imeli so s seboj naslove, izgubiti se niso mogli.

Pismo ni lagalo. Da, to so vinogradi! Lahko se obrneš v njih, kam vse segajo! Avstralsko vino je sicer preveč sladko, toda prijatelji so postregli tudi z dobro kapljico, ki so jo napravili po domači navadi.

Že v nekaj dneh je vseh 19 Medjimurcev dobilo delo, ta pri znanu, drugi drugod. Trta je že začela poganjati.

Medjimurci bi bili morda kar zadovoljni izseljenici, če ne bi 27. oktobra nenadoma nastopil izredno hud mraz. Ta mraz je trto, ki je že močno odgnala, popolnoma uničil. V januarju ni bilo nič trgate. Sto in sto vinogradniških delavcev je v južni Avstraliji izgubilo delo. Delo je izgubilo tudi vseh 19 Medjimurcev.

Kam sedaj?—dve besedi, ki jih pozna vsak povratnik na Partizanski.

Začetku februarja smo bili spet vsi skupaj v Piriju, manjšem pristaniškem mestu, ki leži 150 km severno od Adelaide, pripoveduje Josip Šestak iz Vidovec v Medjimurju. Komaj pol leta smo bili od doma, komaj smo videli avstralske vinograde. Domov nismo mogli, denarja za vožnjo ni imel nobeden več, vinogradi pa niso dali dela.

Ko smo premišljevali, kaj naj začnemo in kam naj gremo, sta pristopila dva Angleža. Rekla sta, da sta tudi sama brez dela. Ni jima bilo treba razlagati, kako je z nami, poznala sta avstralske razmere.

Toda Angleža sta bila spretna kot mi. Kmalu smo videli, da za delo že vesta. Izkazalo se je, da prav za prav iščeta ljudi, ki bi jima njun načrt pomagali izpeljati.

Načrt je bil tale:

Država je razpisala večje delo. Okrog svojih farm blizu Novega Južnega Walesa namerava napraviti velike ograje. To delo lahko sprejmemo, sta dejala. Dovolj nas je. Vas je 19 in midva, skupaj 21 delavcev, ravno pravi!—Ali je to daleč?—Precej daleč, toda midva imava tovorni avtomobil. Lahko se bomo do farm popeljali. Najbolje pa je, če kupimo še en avtomobil, ker nam bo pri delu prišel zelo prav.—Da orodja nimamo. Toda tudi orodje lahko kupimo. Treba nam je nekaj krampov, lopat, nekaj železnih drog, sekir.—Kuhali bomo sami. Kupili bomo moke, masti in izbrali kuharja.—S seboj bomo vzeli tudi šotore. Delo ne bo pretežno, žico bo dala država, les je blizu. Zaslužili bomo. Velja?

Vsak je dal 15 lir: za orodje, moko in mast, za šotore in druge avtomobil. Angleža, ki je sklenil z državo podrobno pogodbo, smo izvolili za vodjo dela. Na dveh avtomobilih, opremljenih z vsem potrebnim, smo se kar dobre volje odpravili graditi ograjo. Po petih dneh vožnje smo dospeli na svoje mesto.

Spet bomo lahko živeli kot poštenji ljudje!

Tri stvari pa so bile takoj v začetku težje kot smo mislili. Najprej voda! V pokrajini že več let ni bilo dežja. Za želo in kuho smo imeli samo talno vodo, po katero smo hodili v globoko izkopane jame. To vodo je pila tudi žival. Druga težava je bila s peko. Anglež, ki nam je prvi dan pokazal svoje pekovoško znanje, je napravil kruh, ki res ni bil dober. V pesek je skopal jamo, položil vanjo testo, prekril testo s peskom in nad vsem skuril zakuril ogenj. Tako slabega kruha, kot smo ga spekli tisti dan, še nisem videl. Težko je bilo tudi delo samo. Skoraj povsod je segal pesek globoko v zemljo, da smo le s težavo postavili trdno ograjo. Drugod je bila takoj na površju skala. Le malo jam smo hitro izkopali.

Po treh mesecih trdega dela pa smo vendar zgradili 12 milj ograje. Za vsako miljo smo dobili 19 lir.

Tedaj je nastopila nova, usodna težava. Gozdič, ki je bil v bližini, smo v treh mesecih popolnoma izsekali. Za ograjo nam je zmanjkalo lesa. Drug najbližji gozd je bil 200 km daleč. Do tega gozda ni bilo poti. Avtomobila po peaku nista mogla voziti. Kaj sedaj?

Anglež je predlagal, da bi si izposodili na farmi kamele, ki naj bi les iz gozda nosile.—Šlo bo bolj počasi, toda druge možnosti ni. Sicer pa ne vem, če nas pogodba še veže, ker s kamelami dela ne bomo nikoli končali, lesa pa v bližini ni. Brez lesa ne moremo postaviti ograje.

Kljub pomislekom smo si le izposodili osem kamel. Morda bi še vse šlo, če nam ne bi že prvo noč vse kamele pobegnile. Ves naslednji dan smo jih iskali. Zvečer je šofer odpovedal službo. Drugi dan nam je dal vodja dela ček za 70 lir.—Za vaš prispevek za drugi avtomobil, je rekel. Potem sta se oba Angleža kratko in malo odpravila!

Tako! Devetnajst ljudi v pokrajini, ki je bila le malo boljša od puščave. Skoraj brez vode! Toda res ni imelo nobenega smisla, da bi se razburjali, saj to nam ne bi nič pomagalo.

Drugi dan se odpravimo k upravitelju farme. Ta je za vso zadevo že vedel. Z nami je bil zelo kratek. Takole: Pogodba je odpovedana! Nič vam ne morem pomagati!—Toda mi bi sklenili novo pogodbo!—Ne morete. Država mora najprej na novo delo razpisati, potem bi se šele lahko pogovorili.—Kdaj bo to?—Ne vem, morda čez nekaj mesecev, morda čez pol leta.—Toda mi smo brez sredstev. Niti toliko denarja nimamo, da bi kupili vozne karte do Adelaide. Ali nam bi vsaj ček zamenjali?—Ček lahko vnovčite samo v banki.

Dali smo vse orodje, ostanek moke in mila, da so nas s farme zapeljali do najbližje železniške postaje.

Ko smo prišli na železniško postajo, smo bili že zelo željni in lačni. Upali smo, da bomo dobili vode in hrane na postaji. Toda tudi železničar je bil z vodo pri kraju, hrane pa je imel komaj zase. Nismo imeli sreče. Zložili smo ves denar, ki smo ga še imeli in kupili vozne karte do prihodnje postaje. Morda bo tam več vode in hrane, morda bomo dobili celo delo?

Na prihodnji postaji smo dobili dovolj vode.—Ne, dela pa nimamo!—Ne mislimo na večje delo. Vsaj za vozne karte do Adelaide bi radi zaslužili. Mi smo namreč brez denarja. Dogodilo se nam je tore in to!—Zal, toda pri meni je mo reče ničesar zaslužiti, vidite, moja postaja je majhna.—Toda mi ne moremo peš, če dva dni nismo jedli. Ni naša krivda, da smo lačni in da nimamo denarja!—Poglejte, ljudje, nemorem vam pomagati!

Končno smo se omenili, da se bomo peljali brez vozniških kart, železničar bo pa to sporočil bližnji policijski postaji.—Morate me razumeti, vožnja brez vozniških kart ni dovoljena!—In smo se odpravili.

Malo pred pristaniščem Augusto so policisti vlekli ustavili. Bilo jih je cela četa, peš in na konjih. Takoj so vedeli, kje smo. Obkolili so vagon, v katerem smo se vozili, in nas povabili, naj izstopimo. Odvedli so nas na svojo postajo. Tu so nas spravili v posebno sobo. Ko smo videli, da iščejo ključ, da bi nas

zaklenili, se nam je stvar zdelala nekoliko zoprna: Nikar se ne trudite, ne zaklepajte nas! Nihče vam ne bo ušel! Samo vode nam dajte!

Najprej so nas popisali, potem pa so nam res dali vode, dovolj vode, kruha in mesa. Proti večeru so nas odpeljali v Augusto.

Naslednji dan so nam v Augustu sodili. Postavili so nas pred pravo sodišče. Imeli smo advokata in tožilca. Advokat, ki nas je branil, je govoril, da smo bili prisiljeni peljati se brez vozne karte, ker nam je grozila smrt v puščavi. Tožilac pa je zahteval kazni, ker ni nobene predpisa, ki dovoljuje vožnjo brez vozne karte. Končno je sodnih razglasil, da smo obsojeni na pet dni zapore, kar denarne kazni ne moremo plačati!

V zaporu smo imeli dobro hrano in zelo dobro vodo, žal samo pet dni. Čez pet dni so nas izpustili.

Že v zaporu smo se domenili, da bomo šli takoj, ko nas izpuste, v banko in vnovčili ček. Potem se bomo peljali v Adelaide. Nekaj denarja nam bo še ostalo, medtem pa bomo v velikem mestu poiskali delo.

Toda v banki čeka niso sprejeli. Z železnico torej ne bo šlo. Peš pa na pot ne moremo. Od Auguste do Adelaide je čez 250 km. Morda bi našli kamion, ki bi peljal proti Adelaide! Razdelimo se in iščemo po vsem mestu kamion, ki bi nas vzel s seboj. Proti večeru smo res našli človeka, ki nas bi peljal. Toda prostora je imel samo za 12 ljudi. Torej tudi s kamionom nič! Noč. Kam?

Vrnemo se na policijo. Samo zanje smo vedeli.—Zaprte nas vendar še enkrat, prosimo policiste, ki so se nam ta večer zdeli najboljši ljudje na svetu.—Ne moremo, danes se niste v ničemer pregrešili!—Toda vsaj povejte nam, kam naj gremo. V banki nočejo sprejeti našega čeka, z železnico se ne moremo peljati. Vsaj to nam povejte, kako bi prišli v Adelaide.—Jutri zjutraj bo peljal v Adelaide avtomobil. Mislimo, da se boste z njim lahko peljali.

Prenočili smo na avtobusni postaji. Drugo jutro pa se je zgodilo to, v kar smo že zelo malo upali. Sprevednik je ček vzel. Odpeljali smo se proti jugu.

Zadnja težava na koncu dolge poti se je za nas še nekoliko ugodno končala. V banki, kamor smo šli skupaj s sprevednikom vnovčiti, so namreč ugotovili, da je ček ponarejen.—Za pravilnost čeka pa mi res ne moremo odgovorjati!—Ne, vi ne! Poiskali bomo človeka, ki je ček podpisal. V Adelaide smo se ločili, bolni, brez vsakega denarja. Šli smo na vse strani. Sam sem hodil od farme do farme in prosil za skor-

jo kruha. V Južni Avstraliji, deželi velikih avstralskih vinogradov, ni bilo dela.

(Dalje prihodnjič.)

Značilna "pomota"

Rim. — Demokratična ljudska fronta je ugotovila, da je samo v pariskem volivnem okrožju ministrstvo za notranje zadeve utajilo nad 100.000 volivnih listov, ki so bili za Ljudsko fronto, v korist krščansko-demokratske stranke. Ministrstvo za notranje zadeve je objavilo končne rezultate volitev v parlament in trdilo, da je v tem volivnem okrožju demokratična ljudska fronta dobila samo 399.379 glasov. Ko je demokratična ljudska fronta te dni dokazala, da je za njeno listo v pariskem volivnem okrožju glasovalo 496 tisoč volivcev, je moralo ministrstvo za notr. zadeve priznati svojo "pomoto".

Prispevajte v obrambni sklad!

Vsi darovi za obrambo Enakopravnosti. Prosveto in Proletarca naj se pošiljajo na naslov: John Pollock, 24465 Lakeland Blvd., Euclid 23, Ohio. Br. Pollock je blagovnik obrambnega sklada.

SLOVENE RECORDS

10-inch records 79c COD. plus postage

- C-1201 Be happy, polka
- C-1214 My honey is wandering in Tyrol; St. Clair polka
- C-1220 Too fast polka; Jolly polka
- C-1192 Alpine waltz
- C-1211 Village tavern polka
- C-1215 Marianna polka
- T-103 Silk Umbrella polka
- T-106 Tivoli Park Polka
- T-114 Red Wine — Polka
- R-574 Na Marjance, Polka
- R-575 Clevelandki Valček

Write for free list of all new SLOVENE records, the largest selection in U.S., by the best Slovene artists, to:

PALANDECH'S
536 S. Clark Street, Chicago 5, Ill.

"PROLETAREC"

—Socialistično-delavski tednik—
Glasilo Jugoslovanske soc. zveze
in Prosvetne matice. Pisan v slovenskem in angleškem jeziku.
Stane \$3 za celo, \$1.75 za pol.
Ši za četrt leta.

NAROČITE SI GA!
Naslov:
PROLETAREC
CHICAGO 23, ILL.
2301 South Lawndale Avenue

S PARTIZANKO

Cene Kranjc (Ladjski dnevnik)

(Nadaljevanje.)

Leta 1928 v Avstraliji ni bilo dela, pripoveduje Jakob. Propadale so farme, zapirale so se tovarne, celo les ni imel nobene vrednosti. Kaj? Kam? Nekaj je bilo treba začeti.

Med družbami, ki so reševale v Perthu podobna vprašanja, kot jih je imel Jakob, je nekdo omenil reko Gascoyne. Pripovedoval je, da je ob tej reki delal na ovčji farmi, da je tam nekaj ljudi, ki goje paradiznike, da raste ob bregovih nekaj banan.

Ovce, paradizniki, banane—da bi vse troje popolnoma odpovedalo?

Jakov je takoj odpotoval na sever, na 800 km dolgo pot k svoji reki.

Težko je bilo v začetku, se spominja Jakob. Daleč je bilo od mest in ljudi, velika vročina, slabe prometne zveze, dolgo časa nobenega zaslужka. Danes je drugače ob reki Gascoyne. Danes živi tam na stotine ljudi, s svetom imajo dobre zveze. Zemlja, ki ni bila pred 15 leti nič vredna, je danes dragocena.

Jakov: Ko nas je prišla skupina brezposelnih ljudi na reko Gascoyne, smo se odločili, da bomo gojili banane. Takoj smo napravili načrt in začeli z delom.

Najprej smo poravnali in zorali zemljo ob reki. Ko je bila zemlja pripravljena, smo posadili prve gomolje banan. Nestrošno smo pričakovali in gledali, kako nam bo delo uspevalo, saj smo bili pri bananah vsi novinci. Toda gomolji so odgnali,

steblo je hitro raslo, vsak teden je bilo bolj debelo. Ko smo opazili, da ima nekoliko premalo vode, smo postavili v reko Gascoyne vrsto črpalk. Vsak teden smo črpali vodo v naše nasade. Ob letu smo obrali prvi sad.

Izkazalo se je, da banane na reki Gascoyne sijajno rade. Posamezni grozdi so bili težki 30 do 40, najlepši pa tudi čez 50 kg. Posamezne banane so bile tako velike, da je bilo treba samo treh, štirih za en kilogram. Do vojne je bila cena nizka, med vojno pa se je zelo dvignila. Steblo banane zraste do višine 6 metrov, v premeru meri do 80 cm. Rodi pa samo enkrat, nate ga je treba posekati. Iz korenin poganjajo ta čas že nove sadike. Če pravilno razporediš sajenje gomoljev in rast sadik, lahko vse leto sekaš in obiraš banane.

V 18 letih smo doživeli tri nesreče, ki so nam uničile vso letino. Trije cikloni so nam nasade popolnoma razdelali. Treba jih je bilo na novo zasaditi, vse leto je bilo treba čakati na novo letino.

"Pridite v Avstralijo, tukaj je dobro! Delamo v vinogradih. Videli boste, kakšno je avstralsko gozdičje. Tako velikih grozdov, kot so v naših vinogradih, ni nikjer na svetu. Grozdi belega muškata so do 3 kilograme težki. Vrsta, ki ji pravimo volten kros, je nekaj posebnega. Morate jo sami videti. Če vam samo napišemo, da tehta en sam

grozd volten krosa 6 kilogramov, ne boste verjeli. Tak grozd je treba vzeti v roko in ga potehtati. Ali naš granaš! Granaš je tako plodovit, da moramo polovico jagod iz mladih grozdov potrgati. Če jih ne bi potrgali, bi se trte polomile. Karans ima črne, drobne jagode. Iz teh jagod sušimo rozine. Trta sultane da do 30 kilogramov grozdi. Sultana je prišla iz Turčije. To grozdičje posušimo in ga prodajamo kot suho grozdičje. Boljšega suhega grozdičja ni v Avstraliji. Za otroke imamo posebno vrsto grozdičja. Pravimo mu sladka voda. Zelo visoko zraste almerija. Almerija ni dobra za vino, vse grozdičje prodamo sveže. Prodajamo ga zelo lahko, ker je veliko kupcev. Iz posebne vrste muškata, ki mu pravimo kananol, delamo zelo dobro vino. Zelo lahko pa ga prodamo tudi kot namizno grozdičje. S kananolom nimamo skoraj nič dela, ker je trta celo odpora. Če jo pokropimo enkrat na leto, je dovolj.

Videli boste, kakšni so avstralski vinogradi. Tukaj ni gor, to je res, tukaj ni zidanec, kot jih imate doma. Toda avstralski vinogradi so neprimerno večji, kot so vinogradi v Jugoslaviji. Velike pokrajine so zasajene s trto. Trte ne rastejo tik ob trti, med njimi je dva metra prostora, med vsako vrsto pa celo tri metre. Vinograd preorjemo s traktorjem, potem pa vsak teden zrahljamo površino, da obdrži zemlja vlago. V avstralskih vinogradih ni nobenega plevela.

V začetku se vam bo čudna zdel avstralska peščena zemlja. Prvi dan boste mislili, da hodi te po umazanem suhem snegu.